

Nusaý melegi / hekaýa

Category: Kitapcy,Sözler,Taryhy proza

написано kitapcy | 22 января, 2025

Nusaý melegi / hekaýa NUSAÝ MELEGI

Rodogunanyň söýgüli bahar pasly dolup-daşýardы. Gaýtalanmajak gözelliğinden gözü ganmaýan şa gyzy ýaş ömründe bolup geçen wakalary serinde aýlaýardы. Juwan ýaşlygynyň deñizdir derýa kimin möwç urýan pursady esger ýigit Sirkasy söýdi. Abraýly maşgaladan bolan gara gözü, daýaw ýigit oða: «Asman hem zemin söýgim» diýip ýüzlenip, onuò entek hiç kimi söýmäge ýetiºmedik näzik gyz ýüregini eýeläpdi. Her bir ynsan balasyna mahsus ajaýyp duýgyny ýüregi bilen kabul edip, söýgä söýgi bilen jogap beren gyz özünü, hakykatdanam, zeminde däl-de, Aryşda ýaly duýupdy. Ol wagtal-wagtal oýa batýardы: «Şa gyzy gedem, şa gyzy tekepbir, şa gyzy ynjk» diýýärler. Emma men beýle gyzlardan däl ahyryn. Men Sirkasa gyz ýüregimiň pæk söýgüsini bagış etdim. Men ýonekeý esger ýigide özümi bagış edip, onuň bilen bagtly bolmagy arzuw etdim. Hawa, köpleriň söz aýtmaga çekinýän, köpleriň bolsa, görevine gönü bakmaga milt edip bilmeýän şa gyzy Rodoguna hemiše Parfiýa üçin jan bermäge taýyndyr. Wah, ýık şemini hijran ýeli ölçürmedik bolsa, hawa, hijran ýeli ölçürmedik bolsa.... Ýok, men ejiz gyzlardan däldirin. Men Parfiýa şasynyň gyzy, men parfiýaly. Parfiýalyalar bolsa hemiše maksada okgunlydyr, gaýduwsyzdyr».

Şeýle oý-pikirleri serinde aýlaýan Rodogunanyň, Sirkasdan aýra düşeli bări, dünýäsi has-da daraldy. Mundan ozal şa köşgünde bolup geçýän wakalaryò jümmü^oinde bolýan gyz ýalñyzlyk derdini çekýärdi. Bir diýeni iki gezek gaýtalanman, şol dessine berjaý bolýan gyz günüň dowamynda öz mähriban enekesi bilen az-kem sözleşýär diýäýmeseň, serine dolýan gamgyn oý-pikirleriň girdabyndan çykyp bilmän ýeke galýardy. Mähriban enekesi şa gyzynyň ýaş ýüreginde gopýan harasatdan habarly bolangoň, ony, az wagtlyk hem bolsa, şol gamgyn oýlardan, pikirlerden daşlaşdyrjak bolup başagaýdy. Bütin ömrünü şa köşgünde geçiren garry aýal gaýduwsyz şa gyzynyň başdan geçirýän ruhy ahwalyна ýüregi bilen gyýylýardy. Käte ol Rodogunany, iň bolmanda az wagtlyk hem bolsa, şol gamgyn oý-pikirlerden daşlaşdyrjak bolup:

– Gyzym, sen gyýylsaň, daglaryň belent başyndaky ümür ýaly soňy görünmeýän gussa Parfiýany gaplar. Balam, sen özüni ele al. Ynha, men seniň eý görýän miweleriňden getirdim. Hany, olardan dadyp gör. Ataň saňa Parfiýanyň ähli ýerlerinde gögerýän ajaýyp güllerden çemen bogmagy emir etdi. Ynha, görersiň, şol çemen seniň ýaş ýüregiňi galkyndyryp, seniň Parfiýanyň gözýetmez sähralary ýaly güzel görküne görk berer. Sen maňa ynanaý...

Rodoguna:

– Baþyňa doneýin, ene jan, meni öz erkime goý. Hasly sowlan miweli baglaryň görkden gaçsyý ýaly, meniň söýgüden pürepür dolan ýüregim hem tenha galdy. Men diňe Sirkasy söýdüm, ol gujurly esger bilen bagly ýakymly ýatlamalar meniň erkimi elimden aldy – diýmek bilen çäklenýärdi.

Parfiýa şalygy bilen gadymy Rim özara bäsdeşdi. Rimliler dünýä içre dünýä bolup oturan kuwwatly Parfiýany özüne boýun egdirmek isleyärdi. Eýsem, şeýle etmek bilen rimlileriň baş maksady näme? Ynha, köpleri oýlandyrýan soňsuz sowallaryň jogaby bolsa şundan ybarat. Gadymy dünýäde ýeke-täk kuwwatly döwlet döretmeli, mundan başga-da, Parfiýa bilen serhetdeş döwletleri hem özüne boýun egdirmäge mümkünçilik dörär. Kim beýle mümkünçilikden yüz öwrer. Şeýle oý-pikirleri serinde aýlaýan rimliler häli-şindi diýen ýaly Parfiýa cozmagy adaty endige öwrüpdiler. Ýogsam rimliler şeýle soňsuz söweşlerde hemiše ýeñlişe sezewar bolsalar hem, Parfiýany eýelemek isleginden daşlaşyp bilmeýärdiler.

Baş söýgüsini elden aldyryp, ýalñyzlyk derdini çekýän şa gyzы nırädir bir ýerik hyýallandy. Mundan ozal gije-gündiz diýen ýaly başyny gallap duran köşk hyzmatkärlerini erkine goýberip, sagrysyny ýassanyp ýatan şamar kákilini şirmaýy darak bilen darap, söwes lybasyny egnine geýen Rodoguna enekesini çagyrtty. Eneke dessine onuň gaşynda peýda boldy.

– Balam, men geldim, näme hyzmat – diýip, şa gyzyna baş egdi.

– Ýalñyz syrdaşym enekäm, sen meniň köňül islegimi amal et! Sen, megerem, Parfiýa bilen ýaşdaşsyň, seniň ömür örküň biziň neberämiz bilen bagly. Sen meniň atamyň-enemiň toý tutan günü hem dünýäniň iň güzel naýbaşy köşkleriniň biri hasaplanylýan bu köşkde bar ekeniň. Indi bolsa sen Parfiýa şasynyň ýalñyz gyzynyň hyzmatynda – diýip degişdi. Ençeme wagt bări gamgyn oý-pikirleriò girbadyn dan çykyp bilmän oturan şa gyzynyň keýpiçaglygyna göwni galkynan eneke:

– Balam, eneň hemise seniň hyzmatyňdadyr. Meniň dileglerimi asman ýyldyzlary kabul edipdir. Meniň gaýduwsyz gyzyma ruhubelentlik ýaran bolsun! – diýip, şa gyzynyň öñünde dyzna çökdi.

– Enekäm, tur ýeriňden, sen uly hormata mynasapsyň. Men saňa täze döreden şygylarymdan bir bölegini aýdyp bereýin – diýip, haşamly bejerilen ullakan penjiräni açyp, gözlerini belent daglara aýlady. Dagyň sergin howasy şa gyzynyn otагyna dolanda, ol söze başlady:

– Eý, belent daglar, ak bulutlar,
Meniň kalbym siz bilen,
Meniň söýgim daglardan beýik,
Ak bulaklardan alysda, bulutlardan alysda,
Meniň söýgim – güzel Parfiýam.

Şa gyzy täze döreden ajaýyp şygryny aýdyp bolanyna mähetdel eneke:

– Balam, meniň eziz balam, asman ýyldyzlary şaýatdyr. Meniň eziz balama ruhubelentlik ýarandyr. Sen şat bolsaň, garry enekäň hem bagtlydyr – diýdi.

– Ene jan, hany sen meni athana alyp git. Meniň ýelden ýüwrük nusaý atlary bilen didarlaşasym gelýär.

Eneke Rodogunanyň öñüne düşdi. Parfiýada ady rowaýata öwrülen nusaý atlaryny ösdürüp ýetişdirmäge uly üns berilýärdi. Şa, onuň neberesi häli-şindi bu ýere gelip, atlara ideg edilişi

bilen aýratyn gyzyklanýardy. Mähir alyp, mähir paýlaýan nusaý atlary bolsa, şeýle yssy mähri duýup, barha örüsini giòeldýärdi. Islegi dessine berjaý edilýän şa gyzy Rodogunanyň hem öz eý görýän aty bardy. Ýalñyz perzendi üçin dünýäniň genji-hazynasyny gaýgyrmajak şa Rodoguna üçin kuwwatly Parfiýanyň güzel paýtagty Nusaýyň hormatyna ady dakylan Nusaý atly aty saýlapdy. Gyz aty, at gyzy söýyärdi. Hemiše gedem görünüňän Rodoguna bu ýere gelse, belent daglaryň gerşini baky mesgen edinen ak garlaryň bahar güneşine birden eräp gidişi ýaly eräp akýardy. Ol Nusaý bilen oýun edip, behişdi bedewiň ýüpek ýallaryny sypalaýardy. Öz howandary bilen didarlaşýanyna çäksiz begenýän Nusaý hem Rodogunanyň al ýaňaklaryna küti dodaklaryny goýup, öz mähribanlygyny mälîm edýärdi.

«Yşk şemini hijran ýeli ölçürdi» diýip, ilki söygüsü bilen ahmyrly hoşlaşan Rodoguna athanada geçiren her bir pursadyny ömrüniň iň sapaly pursady saýyärdy. Ynha, ol öz söygüli Nusaýyna atlandy. Muny gören eneke:

– Balam, seresap bolaweri – diýip elewredi.

Ýok ýerden howsala düşen enekesiniň bolşuna keýpi göterilen Rodoguna:

– Ah, enekäm, seniň meniň ýalñyz syrdaşym bolşuň ýaly, Nusaý hem meniň bu dünýädäki şatlyk-begenjim, syrdaşym ahyryn. Heýde, çyn bedew öz eýesine ikilik edermi – diýip, mylaýym ýylgyrdu. Soňra ol:

– Nusaýym, seni göresim geldi. Sen menið ýalñyz syrdaşym. Seni görsem, ýalñyz ýüregim hemiše aram tapýar. Indi biz gündegünaşa görüşeris – diýip, onuň bilen gürleşdi.

Nusaý, Rodogunanyň ýürekden çykýan sözlerine düşünýän ýaly, oña baş egýärdi. Şa gyzynyň ýalñyz syrdaşyna deňeýän Nusaýy oña, hakykatdanam, şöhrat getiripdi. Soðsuz söweşleriň birinde öz söygüli atyna atlanan Rodoguna käte asgynlaýan, käte bolsa gözsüz batyrlyk bilen duşmana hüjüm edýän parfiýaly esgerleriň ruhuny belende göteripdi. Şol söweşde parfiýalyalar rım leşgerlerinden rüstem gelip, Parfiýa şalyggyna ýeňiş bilen dolanypdylar. Ýalñyz gyzynyň hem bu jeňe gatnaşanyndan bihabar şa, söweş tamamlanandan soñ, maşgalasynyň arasynda howlukdy. Orta ýolda öňünden çykan Rodogunany görüp, haýran galan şa:

- Balam, edýäniň näme, sen köşkde bolmaly ahyrym – diýip, az-kem gatyrganjak bolanda, Rodoguna:
- Atam, Parfiýa howp abananda, seniň ýalñyz gyzyň köşkde galyp bilmez. Gördüñmi, bize ýene-de ýeňiş ýaran boldy. Şeýle ýeňişli günde maňa söz ber, goý, seniň gyzyň hem parfiýaly esgerler bilen bile söweše çyksyn.
- Balam! Sen meniň ýalñyz göz-guwanjym, men seni neneň ýowuz söweše dözeýin. Menden beýle zady talap etme – diýip, şa özüne agram salyp gürledi.

Rodoguna atynyň başyny şa köşgüne öwürdi. Özüni ýeňiş bilen gutlayán watandaşlaryna baş egip, köşge girdi.

Kem-kemdem Rodoguna adaty durmuşyna dolandy. Baharyň hoştap günleriniň birinde ol Nusaýa atlanyl, köşkden daşlaşdy. Onuň ata atlananyny gören şa nökerleri-de onuň yzyna düşdüler. Şay gyzynyň mähir-myłakatyny süñni bilen syzýan Nusaý ýyldyrym ýaly süýnüp, gözyetmez sähralaryň jümmüşine aralaşyardy. Şamar kákili bahar şemalyna galgaýan Rodoguna yzyndan gelýänlere üns bermän, öz-özi bilen gürleşyärdi:

- Nusaýym, sen meni arzyly güne alyp gelersiò. Men şonda duşmana al salyp, Parfiýa üçin, Sirkas üçin söweşerin. Şeýle dälmi, Nusaýym?! Seniň adyň ýaly gözel şäherimizi şatlyk gurşap alar. Atam ýeke gyzny söweše ugradanyna ökünmez.

Ynha, şeýle oý-pikirler bilen şa gyzy Nusaýyň başyny köşge tarap öwürdi. Haýbatly derwezeler giňden açylyp, gadymy köş şay gyzny garşıy aldy. Uzaga çekmedik gezelençden göwni şat bolan şa gyzy garşysynda duran atasyna hormat bilen baş egdi. Şay:

- Balam, men saða garaşyp durun. Meniň saňa aýtmaly sözüm bar. Bize munda rahatlyk bermejek bolup, ýene-de rimliler Parfiýanyň çägine golaý gelipdirler. Men söweše taýýarlanýaryn. Sen köşkde galmaly borsuň – diýip, howsalaly gürledi. «Söweş» sözünü eşiden Rodoguna:

- Besdir, atam, siz meni köşkde bukop saklap bilmersiňiz. Men Parfiýa şasynyň gyzy, şay gyzy söweše gatnaşar, ol Parfiýa üçin gerek bolsa baş goýar – diýip, pert-pert gürledi.

Şay bir zatlar aýtmaga çemlenende, Rodoguna atdan düşüp, öz

otagyna girip gitdi. Gele-gelmäne giň otagyň haşamly penjiresini açyp, içerik dolan bahar şemalyndan dem alyp:

Baharyň sergin şemaly,
Söýgülimi getiriň siz.
Arzyly gün ýetip geldi,
Intizara ýetiriň siz –

diýip, ruhubelentlik bilen goşgy setirlerini aýtdy. «Söweše taýýarlanýan» diýen sözi eşideli bări, özünü jeň meýdanynda ýaly duýýan Rodoguna bütin Parfiýa belli ýarag ussasynyň ýörite ýasan naýzasydyr gürzüsini eline aldy. Bu golaýda känbir zerurlyk bolmansom, şa gyzynyň otagynyň özboluşly bezegi bolan gürzüdir naýza ony hyýalynda söweše alyp gitdi. Ynha, ol agyr leşger çekip, Parfiýanyň çägine aralaşan rimlileriň bir çetine gelip, olar bilen darkaş gurup başlady. Göräymäge agyr ýaly bolup görünýän gürzüdir naýza şa gyzynyň gujurly gollarynda ezberlik bilen oýnap, oňa rimliler bilen bolan agyr söweşde ýeñiji ruhy ýaran boldy. Rodoguna şeýle agyr günde özüne mertlik hemdemı bolan söweş ýaraglaryna uly buýsanç bilen nazar aylady. Parfiýa şasynyň «Söweše taýýarlanýaryn» diýeli bări köp wagt geçmänkä, hemise merdanalygy bilen tanalýan parfiýaly esgerleriň aladasy artdy. Ir ertir, giç agşam şa köşgüne gelip-gidýän esgerleriň, serkerdeleriň sany barha artdy. Şanyň ýörite emri bilen rimlileriň bu golaý-goltumda ýerleşen goşunynyň sany, olaryň söweşjeňligini anyklamak üçin iberilen aňtawlaryň getirýän her bir maglumaty içgin öwrenilýärди. Şeýle günleriň birinde şa atasy bilen tötänleýin didarlaşan Rodoguna oňa öz ýurek matlabyny aýan etdi.

– Mähriban atam, maňa bu söweše gatnaşmaga böwet bolma! Asman ýyldyzlary şayatdyr, nesip bolsa, bu söweşde bize ýeňiş ýaran bolar. Onsoðam Parfiýanyň üstüne howp abananda, köşkde galmak şa gyzyna mahsus häsiýet däldir. Men söweše hökman giderin – diýip, ynamly aýtdy.

Ýalñyz balasynyň goni görevine bakyp, öz matlabyny duýdansyz aýan etmegine garaşmadyk şa:

– Yálñyz balam, sen meniň bu dünýädäki ýalñyz perzendif, sen meniň dowamat dowamym bolmaly. Men eýýäm zenanlaryň köşkde galmalydygy barada ýörite buýruk berdim. Sen... – diýip, sözünü soňlap-soňlamanka, Rodoguna:

– Mähriban atam, ýalbarýan, hakyň hatyrasyna maňa ýol ber – diýip, şa atasyn dan daşlaşdy.

Bu wakadan birnäçe gün geçenden soň, köp garaşdyran söweş, çogly Günüň howruna öz-özünden tutasýan gyrymsy agaçlaryň ýalny ýaly, giň sähraly güzel Parfiýany gurşap aldy. Gije-gündiz diýmän Parfiýa üçin jan alyp, jan berýän edermen esgerleriň her bir ýeňsi şa köşgünde galan zenanlaryň, garrylaryň, bala-çagalaryň ruhuny belende göterýärdi. Uzakda dowam edýän aldym-berdimli söweşden gowuşýan her bir habar parfiýalylaryň kem-kemden ýeňse golaýlaýandygyny aňladýardı. Şol günleriň birinde söweşiň öň hatarlarynda parfiýaly esgerlere baş bolup, öz edermenligi bilen adyan Rodoguna barada hem hoş habar gelip gowusdy. Şa aýaly:

– Wah, balam, meniň ýalñyz balam, seniň sag-aman dolananyň görmesem, maňa rahatlyk ýok – diýip, naýynjar sözledi. Şa:

– Nesip bolsa, Rodoguna ýeňiş bilen dolanar, sen hiç zady alada etme – diýip, öz aýalyna göwünlik berse-de, onuň özi ýalñyz gyzynyň sag-aman dolanmagy üçin dileg edýärdi.

Pähim-paýhasy, gujur-gaýraty bilen giðden tanalýan şanyň köňül matlaby amala aşdy. Parfiýaly esgerler bilen söweşe gatnaşan Rodoguna deňsiz-taýsyz edermenlik görkezip, ýene-de köpleriň gözüniň alnynda bir gez beýgeldi. Rodoguna söweş meýdanynda: «Parfiýa üçin! Sirkas üçin!» diýip, naýzasyny urýärdi. Gujurly gollarynda erkin oýnaýan söweş ýaraglary oňa egsilmez güýç-kuwwat berip, onuň ýeňş bolan berk ynamyny has-da artdyrýärdi. Şeýde-şeýde söweşde ýeňiş gazanan pafiýaly esgerlere baş bolup, ýeňiş bilen Nusaýa dolanan şa gyzyny mübärekleyänleriň her birine uly şatlyk bilen baş egýärdi. Buýsançly başyny belent tutýan şa gyzyny gören zenanlar onun daşyny gallap, ýeňiş bilen gutlaýardylar. Şa:

– Gyzym, ýeňiş gutly bolsun! Sen Parfiýa şöhrat getirdiň! – diýip, ony bagryna basdy. Rodoguna atasyna baş egip, öz

otagyna dolandy. Rodogunanyň otagyna baranyndan habarly eneke-de onuň yzy bilen haýdap geldi.

– Balam, aman-esenmiň? Seni alada edip, gjämi gündize çalyşdym – diýende, Rodoguna:

– Enekäm, gyzyň ýeňiş bilen dolandy. Bize ýeňiş ýaran boldy. Men Parfiýa üçin, Sirkas üçin söweşdim. Söýgüden pürepür juwan ýüregim ynjaldy – diýip, enekesiniň mähirden doly gujagyna doldy.

Adaty endigine eýerip, otagyň belent daglara bakýan kaşaň penjiresini açyp, ýüregine dolan goşgy setirlerini aýdyp başlady:

Säheriň sergin şemaly,
Söýgülümi getiriň siz.
Meňiň intizar ýüregimi
Arzylyma ýetiriň siz.
Yşk daňyny atyryň siz.

Belent daglaryň gerşinden gaýdan ýakymly, sergin şemala şamar kákili görmegeý ýüzüni örten şa gyzy Rodoguna has-da güzel keşbe geldi.

Meretgylyç ÝAGMYROW.

#edebiyatwesungat_2018 Taryhy proza